

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-63>

УДК 657:339

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ КОЛЕКТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ: АСПЕКТИ РОЗКРИТТЯ, ВИМОГИ, ПРІОРИТЕТИ

ACCOUNTING AND STATEMENT OF COLLECTION COMPANIES: ASPECTS OF DISCLOSURE, REQUIREMENTS, PRIORITIES

Прозоров Денис Вікторович

доктор філософії,

Товариство з обмеженою відповідальністю «Діджи Фінанс»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2459-2499>**Prozorov Denys**

DG Finance Limited Liability Company

Стаття присвячена розкриттю передумов та пріоритетних напрямків розвитку методичних засад бухгалтерського обліку та звітності колекторських компаній в контексті вимог Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та забезпечення корпоративної соціальної відповідальності. Досліджено особливості та проблеми правового регулювання бухгалтерського обліку діяльності колекторських компаній. На основі порівняльного аналізу бухгалтерського обліку колекторських і факторингових компаній виявлено, що колекторські компанії працюють з глибоко знеціненими фінансовими активами, що призводить до значно вищих резервів під очікувані кредитні збитки та доходу, який визнається переважно від фактичного стягнення над низькою балансовою вартістю, на відміну від факторингових компаній. Розглянуто процедури відображення господарських операцій економічної, соціальної та екологічної діяльності колекторської компанії у системі синтетичного та аналітичного обліку, а також їх представлення у фінансовій звітності та звіті з корпоративної соціальної відповідальності. Доведено доцільність розкриття інформації про результативність соціальної та екологічної діяльності колекторських компаній у звіті з корпоративної соціальної відповідальності, що сприятиме зростанню ділової репутації та подоланню негативних суспільних стереотипів щодо їх діяльності.

Ключові слова: бухгалтерський облік, звітність, колекторські компанії, особливості, нормативно-правове регулювання, система синтетичного та аналітичного обліку, корпоративна соціальна відповідальність.

The article is dedicated to disclosing the preconditions and priority directions for the development of methodological basis of collection companies accounting and reporting in the context of the requirements of International Accounting Standards and ensuring corporate social responsibility. The almost complete absence of scientific publications on accounting and reporting in collection companies and the unjustified stigmatization of their activities in society made this research topical. The purpose of the research is to develop methodological basis for accounting and reporting of collection companies in order to meet the information needs of stakeholders, reduce the stigmatization of their activities and improve their business reputation. The research was conducted using the methods of induction, deduction, analysis, synthesis and scientific generalization. The features and problems of legal regulation of accounting for the activities collection companies are investigated. On the basis of the comparative analysis of the accounting of collection and factoring companies, it was detected that collection companies work with deeply depreciated financial assets that results in significantly higher reserves for expected credit losses and income that recognized primarily from actual collections over the low carrying value, unlike factoring companies. Based on the results of the research, the procedures for reflecting business transactions in the system of synthetic and analytical accounting of the costs of economic, social and environmental activities of a collection company, as well as their presentation in financial statements and a corporate social responsibility report were considered. It has been proven the feasibility of disclosing information about the effectiveness of social and environmental activities in the corporate social responsibility report, which will result to increasing their business reputation, competitiveness, increasing trust of debtors and counterparties, but will also contribute to overcoming negative social stereotypes in society regarding their activities. The perspectives of further research is to create a system for assessing the effectiveness of collection companies by developing analytical support.

Keywords: accounting, statement, collection company, features, normative and legal regulation, synthetic and analytical accounting system, corporate social responsibility.

Постановка проблеми. Погіршення економічної ситуації в Україні внаслідок війни, зниження доходів населення призводить до неможливості своєчасного повернення споживчих кредитів, а разом з тим, і до бурхливого розвитку колекторського бізнесу. Ухваленням Верховною Радою України Закону України № 1349-IX «Про внесення змін до деяких Законів України щодо захисту споживачів при врегулюванні простроченої заборгованості» від 19.03.2021 р. [1], діяльність колекторських компаній була урегульована на законодавчому рівні. У свою чергу перед бухгалтерським обліком постає необхідність повного та всеохоплюючого розкриття інформації про усі аспекти діяльності компаній, які здійснюють стягнення простроченої кредиторської заборгованості фізичних та юридичних осіб. З огляду на практично повну відсутність наукових публікацій щодо процесів обліку та формування звітності колекторськими компаніями та значну їх стигматизацію у суспільстві, дана тема набуває особливої значущості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проведений аналіз наукових досліджень показав, що діяльність саме колекторських компаній майже не знаходить свого висвітлення у вітчизняній науці, оскільки юридично колекторські компанії з'явилися в Україні лише у 2021 році, трансформувалися із факторингових. Серед наявних досліджень можна виділити наукові праці Дубини М.В. і Жаворонок А.В. [2] та Денис О.Б. [3], які присвячені дослідженню проблем та перспектив розвитку колекторських компаній. Правове регулювання колекторської діяльності досліджували у своїй статті Філіпенко Т.В. та Філатов В.В. [4]. Чимало вчених приділили свою увагу дослідженню бухгалтерського обліку у факторингових компаніях, серед яких Мамонтова Н.А і Татарин М.О. [5], Вигівська І.М. та Макарович В.К. [6], Зеленіна О.О. [7], Фесенко В.В. та Остапчук І.В. [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте питання бухгалтерського обліку та звітності у колекторських компаніях залишається особливо актуальним у теперішній час, враховуючи законодавче врегулювання їхньої діяльності та практично повну відсутність наукових публікацій на дану тематику.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування пріоритетних напрямків розвитку методичних засад бухгалтерського обліку та звітності колекторських компаній в контексті вимог

Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) та забезпечення корпоративної соціальної відповідальності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перші колекторські компанії почали з'являтися в Україні у середині 90-х років минулого століття, коли у зв'язку з тяжкою економічною кризою переважна більшість позичальників була позбавлена можливості своєчасно повернути отримані позики. У ті часи їх діяльність здійснювалася переважно незаконними методами, такими як залякування, погрози, псування майна і т.п. Проте на початку 2000-х років у зв'язку з покращенням добробуту населення та активним розвитком сектору мікрокредитування почало спостерігатись зростання кількості колекторських компаній та їх перехід на більш законні та гуманні методи роботи [9]. Оскільки діяльність таких суб'єктів господарювання не була законодавчо врегульованою до березня 2021 року, то вони позиціонували себе на ринку як факторингові компанії і бухгалтерський облік у них здійснювався як у звичайній факторинговій компанії. Втім Закон №1349-IX [1] надав визначення поняттю «колекторська компанія», де колекторська компанія визначається як юридична особа (у тому числі небанківська фінансова установа, яка відповідно до закону має право надавати кошти у позику, в тому числі на умовах фінансового кредиту, та/або послуги з факторингу), включена до реєстру колекторських компаній, яка в інтересах кредитодавця (первісного кредитора) та/або нового кредитора (у разі заміни первісного кредитора) відповідно до договору з таким кредитодавцем та/або новим кредитором має право здійснювати врегулювання простроченої заборгованості. Тобто, з моменту ухвалення вищезазначеного Закону, будь-яка факторингова компанія, якій переуступаються права вимоги за кредитними договорами банків або мікрофінансових організацій, та яка здійснює врегулювання простроченої заборгованості має повне право позиціонувати себе на ринку як колекторська компанія.

Станом на жовтень 2024 року у Реєстрі колекторських компаній [10] представлено 79 колекторських компаній. Переважна більшість з них (57) зареєстровані у Києві, 2 компанії – у Київській області. У Запорізькій і Чернігівській області знаходяться 6 і 5 компаній відповідно. Також по одній компанії має Кіровоградська, Львівська та Полтавська області.

36 колекторських компаній працюють згідно КВЕД 82.91 «Діяльність агентств зі стя-

гування платежів і бюро кредитних історій». Ще 20 фірм з досліджуваного переліку працюють у сфері права. Для 7 компаній основним видом діяльності є «Надання інших фінансових послуг (крім страхування та пенсійного забезпечення)». Всі інші вказали головний КВЕД у сферах інформаційної діяльності, нерухомості, консультування, дослідження, кредитування та ін.

Колекторський ринок України перебуває у стадії активного розвитку, навіть в умовах ведення бойових дій. До прикладу, у 2023 році колекторські компанії згенерували 737 млн. грн. виручки, що на 18 % більше, ніж у 2021 році. І розмір виручки з кожним роком продовжує зростати [11].

Закон 1349-IX [1] поставив діяльність колекторських компаній під повний контроль Національного банку України, який здійснює нагляд за дотриманням ними етичних стандартів поведінки та взаємодії з боржниками і уповноважений як накладати штрафи, так і повністю припинити їх діяльність за систематичне порушення даних норм шляхом виключення з Реєстру колекторських компаній. Дані штрафи, як правило, негативно позначаються на фінансовому становищі колекторських компаній та знаходять своє відображення у бухгалтерському обліку та звітності.

Як і будь-який інший суб'єкт господарювання, колекторська компанія може здійснювати економічну, соціальну та екологічну діяльність. Відповідно бухгалтерський облік такої компанії буде включати фінансовий облік, а також соціальний та екологічний облік, або облік корпоративної соціальної відповідальності.

Фінансовий облік колекторських компаній включає у себе:

облік факторингових операцій, спрямованих на викуп портфелів простроченої заборгованості банків та мікрофінансових організацій;

облік операцій з повернення боржниками кредитів за попередньою домовленістю або за рішенням суду;

облік витрат на оплату судового збору та витрат на правничу допомогу, які здійснюються компанією під час подання позову до суду;

облік операцій з компенсації боржниками судових витрат та витрат на правничу допомогу (у разі винесення судового рішення на користь компанії);

облік витрат на вчинення виконавчого напису нотаріуса, який дозволяє стягнути

з боржника кошти у примусовому порядку без рішення суду. Водночас відповідно до змін, внесених до Прикінцевих та Перехідних положень Закону України «Про виконавче провадження» законами № 2129-IX від 15.03.2022 [12], № 2468-IX від 28.07.2022 [13], № 3048-IX від 11.04.2023 [14] відкриття виконавчих проваджень згідно виконавчих написів нотаріуса заборонено на період дії воєнного стану;

облік операцій з компенсації боржником витрат на вчинення виконавчого напису нотаріуса;

облік факторингових операцій з продажу портфелів простроченої заборгованості іншим колекторським компаніям, що здійснюються задля попередження виникнення безнадійної дебіторської заборгованості;

облік витрат на оплату штрафів, нарахованих колекторській компанії Національним банком України за порушення етичних стандартів поведінки та взаємодії з боржниками;

облік витрат на оплату послуг IP-телефонії, за допомогою якої компанія здійснює контакти з боржниками.

Фінансовий облік колекторських компаній, згідно з вимогами Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) та Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) [15], вимагає детального підходу до визнання, оцінки та подання інформації про усі операції. Регламентація фінансового обліку та звітності колекторських компаній забезпечується такими стандартами:

МСБО 1 «Подання фінансової звітності»;

МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів»;

МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»;

МСБО 10 «Події після звітного періоду»;

МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»;

МСФЗ 15 «Виручка від договорів з клієнтами» – може бути застосовний до інших джерел доходу, наприклад, від надання послуг з управління заборгованістю, якщо такі послуги надаються окремо;

МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» є важливим для фінансових активів, які оцінюються за справедливою вартістю згідно з МСФЗ 9.

Слід зазначити, що МСФЗ 9 є фундаментальним стандартом, який визначає правила обліку операцій колекторських компаній, охоплюючи такі аспекти: визнання та припинення визнання фінансових активів (розділи 3.1, 3.2); класифікацію фінансових активів (розділ 4.1); первісна та подальша оцінка фінан-

сових активів за амортизованою собівартістю, за справедливою вартістю через інший сукупний дохід або за справедливою вартістю через прибуток або збиток (розділ 5.1); порядок оцінки знецінення очікуваних кредитних збитків (розділ 5.5) та представлення і розкриття інформації щодо фінансових активів (розділи 7.1, 7.2).

Зважаючи на часте ототожнення факторингових операцій колекторських і факторин-

гових компаній, важливо проаналізуємо їхні відмінності. в бухгалтерському обліку наведені в табл. 1.

Порівняльний аналіз відмінностей в бухгалтерському обліку колекторських і факторингових компаній свідчить, що колекторські компанії працюють з глибоко знеціненими фінансовими активами, що обумовлює значно вищі резерви під очікувані кредитні збитки та інший підхід до визнання доходу (переважно

Таблиця 1

Відмінності бухгалтерського обліку у колекторських компаній та факторингових компаній, що здійснюють повернення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги

Фактори	Факторингові компанії (повернення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги)	Колекторські компанії (повернення простроченої заборгованості)
Придбана заборгованість	Дебіторська заборгованість, що виникла від реалізації товарів, робіт чи послуг. Ця заборгованість часто розглядається як «торгова дебіторська заборгованість»	Спеціалізуються на придбанні високопростроченої, знеціненої дебіторської заборгованості (переважно від банків та МФО). Це вже "проблемні" фінансові активи. Ці активи визнаються за справедливою вартістю на дату придбання, яка, як правило, відповідає сплаченій ціні.
Оцінка ризику	Ризик неповернення є нижчим на момент придбання.	Надзвичайно високий ризик неповернення, що відображається у низькій ціні придбання.
Застосування МСФЗ 15 та МСФЗ 9	Первісне визнання виручки продавцем заборгованості регулюється МСФЗ 15. Для факторингової компанії ця заборгованість є фінансовим активом (МСФЗ 9), який, як правило, може оцінюватися за амортизованою собівартістю (якщо відповідає критеріям) або СВВЗ3/СВІСД.	Основним стандартом є МСФЗ 9. Ця заборгованість майже завжди кваліфікується як фінансовий актив, придбаний або створений знеціненим (РОСІ-актив) або як актив, що відразу потрапляє до Стадії 3 знецінення згідно з МСФЗ 9 та МСБО 2
Знецінення (МСФЗ 9)	Застосовується модель очікуваних кредитних збитків (ОКЗ), але початковий рівень очікуваних збитків є нижчим, і, можливо, застосовується 3-стадійна модель (12-місячні ОКЗ на початкових етапах).	Модель очікуваних кредитних збитків (ОКЗ) застосовується одразу як "довічні" ОКЗ, а на первісну вартість активу вже впливає значний дисконт, що відображає очікувані втрати. Модель "довічного" ОКЗ вимагає формування резерву з первісного визнання. Визнання доходу (відновлення резервів під ОКЗ) відбувається в міру фактичного стягнення.
Визнання доходу	Дохід факторингової компанії часто формується за рахунок різниці між номіналом заборгованості та ціною її придбання (дисконт), а також можливих комісій. Це дохід від фінансового інструменту або послуги.	Дохід формується переважно за рахунок перевищення фактично стягнених коштів над балансовою вартістю придбаної заборгованості (враховуючи низьку ціну придбання та сформовані резерви). Це часто є доходом від зміни справедливої вартості або відновлення знецінення.

Джерело: складено на основі [15]

від перевищення фактичного стягнення над низькою балансовою вартістю), ніж у факторингових компаній, які працюють переважно з поточною або незначно простроченою дебіторською заборгованістю і можуть застосовувати більш «традиційні» моделі обліку фінансових

активів, оскільки їхній дохід часто формується за рахунок дисконту та комісій, а не лише від стягнення вже сильно знецінених боргів.

У табл. 2 представлено запропонований підхід до фінансового обліку господарських операцій колекторських компаній.

Таблиця 2

Господарські операції фінансового обліку колекторських компаній

Господарська операція	Дт	Кт
<i>Облік факторингових операцій з купівлі портфельів простроченої заборгованості</i>		
Придбання простроченої кредиторської заборгованості	377	685
Відображення майбутнього прибутку від повернення кредиторської заборгованості з боржника	377	69
Відображено податковий кредит	644	685
Сплата коштів банку або мікрофінансовій організації (сума, за яку викуплено кредит)	685	311
Нарахування комісії первинному кредитору за здійснення факторингової операції	377	719
Сплата комісії первинним кредитором	311	377
Отримання коштів від боржника	311	377
Нарахування доходу (різниця між сумою отриманих коштів від боржника та сумою, сплачених первинному кредитору)	69	719
Здійснення витрат на оплату судового збору та витрат на правничу допомогу при поданні позову до суду	949.1	311
Виникнення додаткової дебіторської заборгованості у випадку судового рішення на користь компанії (у боржника виникає зобов'язання повернути сплачений компанією судовий збір та витрати на правничу допомогу)	377	949.1
Повернення боржником витрат на оплату судового збору та витрат на правничу допомогу	311	377
<i>Продаж портфелю простроченої кредиторської заборгованості іншій колекторській компанії</i>		
Списання дебіторської заборгованості	361	377
Вирахування з доходу майбутнього прибутку фактора за факторинговою операцією	704	361
Відображення податкового зобов'язання з ПДВ	719	641
Зменшення податкового зобов'язання з ПДВ на суму визнаного податкового кредиту	641	644
Сплата податкового зобов'язання з ПДВ	641	311
Отримання коштів від фактора	311	361
Нарахування комісії фактором	949.2	685
Сплата комісії фактору	685	311
<i>Інші операції фінансового обліку колекторської компанії</i>		
Нарахування компанії штрафу Національним банком України за порушення етичних норм спілкування з боржниками	948	642
Сплата нарахованого Національним банком штрафу	642	311
Нарахування витрат за оплату послуг IP-телефонії, за допомогою якого здійснюються контакти з боржниками	92	631
Відображений податковий кредит	644	631
Сплата вартості послуг IP-телефонії	631	311

Джерело: складено на основі [5, 16]

Дані фінансового обліку узагальнюються у фінансовій звітності колекторської компанії та розкривають зацікавленим користувачам інформацію про те, яку саме суму проблемних активів було повернуто, дотримавшись, з одного боку, вимог законодавства, а з іншого – допомігши банкам та мікрофінансовим організаціям (МФО) уникнути збитковості або банкрутства. Деталізацію витрат колекторської компанії, які пов'язані з її основною діяльністю, доцільно здійснювати у Примітках до фінансової звітності.

Соціальний та екологічний облік, або облік корпоративної соціальної відповідальності колекторської компанії передбачає реєстрацію господарських операцій, спрямованих на налагодження взаємодії із зовнішнім середовищем, а саме з працівниками, контрагентами, органами державної влади і місцевого самоврядування та суспільством.

До обліку витрат соціальної і екологічної діяльності, яку у теперішній час здійснюють колекторські компанії, належать:

облік витрат на допомогу армії (закупівля військової техніки для бригад, підтримка поранених військових і сімей загиблих військових та ін.);

облік витрат на підтримку вихованців дитячих будинків;

облік витрат на закупівлю подарунків дітям працівників до різних свят;

облік списання відсотків та пені за кредитами боржникам на період воєнного стану;

облік витрат на преміювання співробітників за виконання та перевиконання плану повернень боргів;

облік витрати на забезпечення безпеки співробітників шляхом надання можливості дистанційної роботи на період воєнного стану, а також витрат на облаштування укриттів;

облік витрат на забезпечення персоналу компанії безкоштовними чаєм та кавою під час робочого часу;

облік витрати на цифровізацію документообігу з метою зменшення кількості використуваного паперу, що позитивним чином позначиться на довкіллі.

Основні господарські операції, пов'язані з обліком корпоративної соціальної відповідальності колекторської компанії, наведено у табл. 3.

Результати господарських операцій обліку соціальної та екологічної діяльності доцільно узагальнювати у звіті з корпоративної соціальної відповідальності. Формування такого звіту колекторськими компаніями дозволить розкрити стейкхолдерам інформацію про здійснені заходи соціального призначення, що, у свою чергу, приведе до зростання їх ділової репутації, конкурентоспроможності, підвищення довіри боржників і контрагентів, а також сприятиме подоланню негативних суспільних стереотипів у суспільстві щодо їх діяльності.

Окрім результатів соціальної та екологічної діяльності, здійснених колекторськими компаніями, у звіті з корпоративної соціальної

Таблиця 3

Господарські операції обліку корпоративної соціальної відповідальності колекторської компанії

Господарські операції	Дт	Кт
1	2	3
<i>Витрати на навчання та підвищення кваліфікації працівників</i>		
1. Відображення витрат на навчання та підвищення кваліфікації персоналу (у разі здійснення навчання працівниками HR-відділу компанії)	949.3	661
Нарахування ЄСВ	661	651
Сплата ЄСВ	651	311
Утримання ПДФО	661	641
Сплата ПДФО	641	311
Утримання військового збору	661	642
Сплата військового збору	642	311
Оплата праці працівників HR-відділу	661	311
2. Витрати на навчання та підвищення кваліфікації працівників (у разі здійснення навчання залученими тренерами)	949.4	685
Оплата послуг тренерів	685	311

Продовження таблиці 3

1	2	3
<i>Витрати на забезпечення безпеки персоналу під час воєнного стану</i>		
1. Витрат на відправку комп'ютерної техніки працівникам поштою для забезпечення можливості дистанційної роботи	949.5	631
Оплата поштових послуг	631	311
2. Витрати на облаштування укриттів		
Витрати на придбання обладнання, матеріалів	15, 20	631
Оплата обладнання, матеріалів	631	311
Витрати на виконання ремонтних робіт	92	631
Оплата ремонтних робіт	631	311
Передача на баланс укриття	112	15
Нарахування амортизації	92	132
Списання використаних матеріалів	92	20
<i>Виплата премій працівникам за виконання плану повернень</i>		
Нарахування премій працівникам за виконання плану повернень боргів	92	661
Нарахування ЄСВ	661	651
Сплата ЄСВ	651	311
Утримання ПДФО	661	641
Сплата ПДФО	641	311
Утримання військового збору	661	642
Сплата військового збору	642	311
Виплата премій після утримання	661	311
<i>Витрати на благодійну допомогу</i>		
1. Витрати на грошову допомогу армії	949.6	311
2. Витрати на грошову підтримку вихованців дитячих будинків	949.7	311
3. Витрати на закупівлю подарунків дітям працівників до свят		
Оприбуткування подарунків	209	631
Відображення податкового кредиту	644	631
Оплата вартості подарунків	631	311
Списання подарунків з балансу компанії	949.8	209
<i>Витрати, спрямовані на покращення взаємодії з клієнтами та контрагентами</i>		
Списання відсотків та пені за кредитами боржникам на період воєнного стану	949.9	377
<i>Цифровізація документообігу</i>		
Здійснення витрат на придбання програмного забезпечення	154	631
Відображено податковий кредит	644	631
Купівля програмного забезпечення	631	311
Передача на баланс програмного забезпечення	12	154
Нарахування амортизації на програмне забезпечення	92	133
<i>Інші витрати соціальної та екологічної діяльності</i>		
Оприбутковано чай, каву	209	631
Відображено податковий кредит	644	631
Оплачено вартість чаю, кави	631	311
Списання вартості чаю, кави на витрати звітного періоду	92	209

Джерело: сформовано автором

відповідальності доцільно також розкривати інформацію про заходи з боротьби з корупцією в органах державної влади, зокрема у Національному банку України, яка спрямована на здійснення тиску на колекторський бізнес з боку окремих посадових осіб. Трапляються поодинокі випадки, коли НБУ спочатку необґрунтовано нараховує штраф колекторським компаніям, а потім окремі представники регулятора пропонують скасувати даний штраф за певну винагороду. Коли колекторські компанії відмовляються виконувати незаконні вимоги посадовців і звертаються до суду, то суд, у більшості випадків скасовує нарахований штраф [17]. Розкриття даної інформації у звіті з корпоративної соціальної відповідальності однозначно сприятиме зростанню ділової репутації колекторської компанії.

Висновки. Колекторський бізнес в Україні перебуває у стадії бурхливого розвитку, незважаючи на складне економічне становище у державі і набуває все більшої популярності з кожним роком. Проведений аналіз наукових досліджень дозволив констатувати практично повну відсутність наукових публікацій у сфері бухгалтерського обліку та

звітності колекторських компаній. У даному дослідженні було визначено особливості здійснення бухгалтерського обліку у колекторських компаніях та показано основні його відмінності від обліку у факторингових компаніях, які здійснюють повернення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги згідно Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартів фінансової звітності. Запропоновано систему рахунків синтетичного та аналітичного обліку витрат економічної, соціальної та екологічної діяльності колекторської компанії, а також їх відображення у фінансовій звітності та звіті з корпоративної соціальної відповідальності. Зроблено акцент на важливості розкриття у звіті з корпоративної соціальної відповідальності інформації про здійснені колекторськими компаніями заходи боротьби з корупцією в органах державної влади, зокрема у Національному банку України. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці аналітичного забезпечення діяльності колекторських компаній з метою створення системи оцінки результативності їхньої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України № 1349-IX «Про внесення змін до деяких Законів України щодо захисту споживачів при врегулюванні простроченої заборгованості» від 19.03.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1349-20#Text> (дата звернення: 12.07.2025).
2. Дубина М.В., Жаворонок А.В. Напрями розбудови ринку колекторських послуг в Україні. *Часопис економічних досліджень*. 2021. № 1 (1). URL: <https://journals.chnu.edu.ua/index.php/err/article/view/150/93> (дата звернення: 12.07.2025).
3. Денис О.Б. Проблеми та перспективи розвитку колекторського бізнесу в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: серія «Економіка і менеджмент»*. 2018. №34. С. 66–70.
4. Філіпенко Т.В., Філатов В.В. Правове регулювання діяльності колекторських компаній: український та європейський досвід. *«Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Сер.: Політологія. Соціологія. Право. Київ : НТУУ КПІ, 2012. № 4 (16). С. 64–67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2012_4_12. (дата звернення: 12.07.2025).
5. Мамонтова Н.А., Татарин М.О. Обліково-аналітичний аспект здійснення факторингових операцій. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2023. № 1 (23). С. 36–42. URL: <https://economics.net.ua/ejoru/2023/No1/36.pdf>. (дата звернення: 12.07.2025).
6. Вигівська І.М. Структурування факторингового бізнесу: облікові аспекти. *Вісник ЖДТУ*. 2017. №3 (81). С.8–12.
7. Зеленіна О.О. Бухгалтерський облік факторингу як елементу позикового капіталу підприємства. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. Житомир: ЖДТУ. 2010. № 4 (54). С. 78–81.
8. Фесенко В.В., Остапчук І.В. Облік факторингу та управління сумнівною дебіторською заборгованістю підприємства. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2018. Вип. 6 (49). С. 236–240.
9. Про наслідки легалізації колекторської діяльності. URL: <https://uba.ua/ukr/news/8224> (дата звернення: 19.07.2025).
10. Реєстр колекторських компаній. URL: <https://opendatabot.ua/open/collectors> (дата звернення: 19.07.2025).
11. Майже 740 млн. грн. заробили колектори минулої рік. URL: <https://youcontrol.com.ua/data-research/mayzhe-740-mln-hrn-zarobyly-kolektory-mynulorich/> (дата звернення 19.07.2025).

12. Закон України №2129-IX «Про внесення зміни до розділу XIII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України «Про виконавче провадження» від 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2129-20#Text> (дата звернення: 19.07.2025).
13. Закон України №2468-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння процесам релокації підприємств в умовах воєнного стану та економічного відновлення держави» від 28.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2468-20#Text> (дата звернення: 19.07.2025).
14. Закон України №3048-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану» від 11.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3048-20#Text> (дата звернення: 19.07.2025).
15. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text (дата звернення: 19.07.2025).
16. Круподер О. Особливості обліку та аудиту факторингових операцій фінансових компаній. *Наука молода: сучасні проблеми обліку, аналізу та аудиту*. 2011. № 15–16. С. 350–356.
17. Суди двох інстанцій скасували незаконний штраф НБУ щодо ТОВ «Укрфінстандарт», незважаючи на тиск з боку зам голови НБУ Дмитра Олійника. URL: <https://argumentua.com/novini/sudi-dvokh-instantsii-skasovali-nezakonnii-shtraf-nbu-shchodo-tov-ukrfinstandart-nezvazhayuch> (дата звернення: 20.07.2025).

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy № 1349-IX "Pro vnesennia zmin do deyakyh Zakoniv Ukrainy shchodo zahystu spozhyvachiv pry vrehuliuvanni prostrochenoyi zaborhovanosti" vid 19.03.2021 [Law of Ukraine «On Amendments to Certain Laws of Ukraine on Consumer Protection in Settlement of Overdue Debts» dated 19.03.2021]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1349-20#Text> (accessed July 12, 2025).
2. Dubyna M.V., Zhavoronok A.V. (2021) Napriamy rozbudovy rynku kolektorskykh posluh v Ukraini [Directions for developing the collection services market in Ukraine]. *Chasopys ekonomichnykh doslidzhen – The journal of economic researches*, vol. 1 (1). Available at: <https://journals.chnu.edu.ua/index.php/err/article/view/150/93> (accessed July 12, 2025).
3. Denys O.B. (2018) Problemy ta perspektyvy rozvytku kolektorskoho biznesu v Ukraini [The problems and perspectives of development of collection business in Ukraine]. *Naukovy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu: seriya "Economics and management" – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, vol. 34, pp. 66–70.
4. Filipenko T.V., Filatov V.V. (2012) Pravove rehuliuvannia diyalnosti kolektorskykh kompaniy: ukrayinskyi ta yevropeyskyi dosvid [Legal regulation of the activities of collection companies: Ukrainian and European experience]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivskyi politekhnichnyi instytut". Ser.: Politolohiya. Sotsiolohiya. Pravo. Kyiv: NTUU KPI – Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute". Series.: Political Science. Sociology. Law. Kyiv: NTUU KPI*, vol. 4 (16), pp. 64–67. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2012_4_12 (accessed July 12, 2025).
5. Mamontova N.A., Tataryn M.O. (2023) Oblikovo-analitychnyi aspekt zdiysnennia faktorynhovykh operatsiy [Accounting and analytical aspect of factoring operations]. *Ekonomichnyi zhurnal Odeskoho politekhnichnoho universytetu – Economic Journal of Odessa Polytechnic University*, vol. 1(23), pp. 36–42. Available at: <https://economics.net.ua/ejopu/2023/No1/36.pdf> (accessed July 12, 2025).
6. Vyhivska I.M. (2017) Strukturuвання факторингового бізнесу: облікові аспекти [Structuring a factoring business: accounting aspects]. *Visnyk ZhDTU – ZhDTU Bulletin*, vol. 3 (81), pp. 8–12.
7. Zelenina O.O. (2010) Bukhhalterський облік факторингу як елементу позикового капіталу підприємства [Accounting for factoring as an element of an enterprise's loan capital]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky. Zhytomyr: ZhDTU – Bulletin of Zhytomyr State Technological University. Series: Economic Sciences. Zhytomyr: ZhTU*, vol. 4 (54), pp. 78–81.
8. Fesenko V.V., Ostapchuk I.V. (2018) Oblik faktorynhu ta upravlinnia sumnivnoyu debitorskoyu zaborhovanisti pidpryyemstva [Factoring accounting and management of doubtful receivables of an enterprise]. *Naukovo-vyrobnychyi zhurnal "Biznes-navihator" – Scientific and production journal "Business Navigator"*, vol. 6 (49), pp. 236–240.
9. Pro naslidky lehalizatsiyi kolektorskoyi diyalnosti [On the consequences of legalizing collection activities]. Available at: <https://uba.ua/ukr/news/8224> (accessed July 19, 2025).
10. Reyster kolektorskykh kompaniy [Register of collection companies]. Available at: <https://opendatabot.ua/open/collectors> (accessed July 19, 2025).

11. Mayzhe 740 mln. hrn. zarobyly kolektery mynulorich [Collectors earned almost UAH 740 million last year]. Available at: <https://youcontrol.com.ua/data-research/mayzhe-740-mln-hrn-zarobyly-kolektery-mynulorich/> (accessed July 19, 2025).
12. Zakon Ukrainy №2129-IX "Pro vnesennia zminy do rozdil XIII «Prykintsevi ta perekhidni polozhennia» Zakonu Ukrainy "Pro vykonavche provadzhennia" vid 15.03.2022 [Law of Ukraine № 2129-IX "On Amendments to Section XIII "Final and Transitional Arrangements" of the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings" dated 15.03.2022]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2129-20#Text> (accessed July 19, 2025).
13. Zakon Ukrainy № 2468-IX "Pro vnesennia zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo spryannia protsesam relokatsiyi pidpryyemstv v umovakh voyennoho stanu ta ekonomichnogo vidnovlennia derzhavy" vid 28.07.2022 [Law of Ukraine № 2468-IX "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Promoting the Processes of Relocation of Enterprises in Conditions of Martial Law and Economic Recovery of the State" dated 28.07.2022]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2468-20#Text> (accessed July 19, 2025).
14. Zakon Ukrainy № 3048-IX "Pro vnesennia zmin do deyakykh zakoniv Ukrainy shchodo okremykh osoblyvostey orhanizatsiyi prymusovoho vykonannia sudovykh rishen i rishen inshykh orhaniv pid chas diyi voyennoho stanu" vid 11.04.2023 [Law of Ukraine № 3048-IX "On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding Certain Features of the Organization of Compulsory Enforcement of Court Decisions and Decisions of Other Government Bodies During Martial Law" dated 11.04.2023].
15. Mizhnarodni standarty finansovoyi zvitnosti (MSFZ, MSFZ dlia MSP, vkluchayuchy MSBO ta tлумachennia KTMFZ, PKT) [International Financial Reporting Standards (IFRS, IFRS for SMEs, including IAS and IFRIC interpretations, RKT)]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text (accessed July 19, 2025).
16. Krupoder O. (2011) Osoblyvosti obliku ta audytu faktorynhovykh operatsiy finansovykh kompaniy [Features of accounting and auditing of factoring operations of financial companies]. *Nauka moloda: suchasni problem obliku, analizu ta audytu – Young science: modern problems of accounting, analysis and audit*, vol. 15–16, pp. 350–356.
17. Sudy dvokh instantsiy skasuvaly nezakonnii shtraf NBU shchodo TOV "Ukrfinstandart", nezvazhayuchy na tysk z boku zam holovy NBU Dmytra Oliynyka [Courts of two instances overturned the illegal fine of the NBU against Ukrfinstandart LLC, despite pressure from the Deputy Governor of the NBU, Dmytro Oliynyk]. Available at: <https://argumentua.com/novini/sudi-dvokh-instantsii-skasuvali-nezakonnii-shtraf-nbu-shchodotov-ukrfinstandart-nezvazhayuch> (accessed July 20, 2025).